

PRÒLEG

Barcelona, agost de 2008

En el projecte de país de CiU la Universitat i la Recerca havien de jugar, i han jugat, un paper important. Era i és un projecte que es proposa estar al dia del progrés i dels canvis que hi ha en el Món i que només el podem realitzar si en el camp econòmic som competitius, si som capaços de situar-nos bé a nivell internacional i si assolim un alt nivell cultural. Això pot fer de Catalunya un país d'alta qualitat. Que és el que volem.

Tot això requereix, entre altres coses, bones Universitats i una política ambiciosa de recerca. De recerca fonamental i de recerca aplicada. Requereix en general bona formació i capacitat d'innovació.

Però tot i ser això una ferma convicció del Govern, al començament i durant alguns anys va poder fer poc. Tan poc que en el primer Pressupost de la Generalitat de l'any 1980 la partida dedicada a recerca fou de 50 milions de pessetes. I de 86 l'any 1981. És a dir, xifres simbòliques per a donar a entendre que teníem la recerca al cap, però que de moment no podíem fer quasi res. Màxim, planificar el que més endavant comptàvem poder fer. Que és el que va fer el Director General, el Professor Ramon Pascual.

Les limitacions eren de tres menes. La primera, que teníem poques competències. La interpretació que el Govern Central i el Tribunal Constitucional varen donar de l'Estatut en aquest camp concret, va escapar molt seriosament el que havien estat les nostres expectatives inicials. I que semblaven confirmades pel traspàs molt primerenc i en bones condicions de l'IRTA i per unes converses inicials sobre el CSIC.

La segona limitació era òbviament pressupostària, en part perquè a causa de no haver-hi transferència de competències tampoc no es transferien diners, i en part perquè tot el Pressupost de la Generalitat era molt modest. I això lligava amb la tercera limitació, que eren les prioritats i les urgències. En un temps de molt greu crisi econòmica, amb un atur que l'any 1985 va arribar a ser del 21%, amb molts dèficits socials acumulats i amb una situació política i social precària, la urgència dels Governos —tant el de l'Estat com el de Catalunya— no podia ser la recerca.

Entenc que això hi hagi qui ho critiqui, però les opcions i les urgències són el pa nostre de cada dia dels governants. I de fet fins cap a finals dels 80 la Generalitat no va poder dedicar quantitats substancials a la recerca. De 522 milions l'any 1986 a 1.845 el 1990 i a 6.000 a finals de la dècada dels 90. I del 2000 al 2003 el salt va ser de 6.159 milions (estem parlant de pessetes) a 12.042 el 2003.

Un salt important quantitatiu i qualitatiu

La impossibilitat de tenir més competències en recerca va obligar la Generalitat a mirar d'incidir en aquest camp per una via més indirecta, concretament les Universitats. En primer lloc perquè hi teníem més competències, i en segon lloc, molt important, perquè les Universitats tenen un grau considerable d'autonomia que els hi permet configurar els seus projectes. Necessiten diners, això sí, i en això, sobretot a partir dels primers anys 90, la Generalitat va poder ajudar d'una manera creixent. El resultat de tot plegat el comentaré al final d'aquest pròleg.

A propòsit de les Universitats ja he dit que la Generalitat tenia més marge d'acció. I la col·laboració entre el Govern i les Universitats en general va ser bona i fructífera. De tota manera cal tenir present que la competència universitària no es va tenir fins el 1985. En això, com en tot, cal haver de recordar la situació de les Universitats fa 25 anys. Recordo la primera visita que vaig fer a la UPC, a Pedralbes. Gairebé tot l'ensenyament es feia en barracons. I ningú no podia somniar

aleshores amb el gran ordinador CRAY, IBM i Maremàgnum, o en un centre de paral·lelismes numèrics, etc.

La política d'instal·lacions i equipaments de nous edificis i nous campus és prou evident. I també la creació de noves Universitats, que després comentaré. Però igualment important ha estat el desplegament del sistema i la política d'ordenació. També les iniciatives tendents a acostar la Universitat a la societat (especialment els Consells Socials). I vull subratllar la preocupació que hi ha hagut per la qualitat de les nostres Universitats (per exemple, amb la creació de l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari).

No sempre la relació entre les Universitats ha estat fàcil. I s'entén. Però el resultat final és positiu. Amb tot crec oportú fer esment d'un dels temes que han dificultat no l'entesa Govern-Universitat, però sí el propi funcionament de la Universitat i la millora de la qualitat. La legislació sobre la Universitat és massa rígida i massa reglamentalista. Tendeix al burocratisme i a l'escalafó. Ajuda poc a innovar, a practicar polítiques de millora, de vegades a disposar del tipus de personal que caldria. Des de la Generalitat es va procurar que tant la legislació espanyola (la LOU) com la catalana (la LUC) fossin més obertes i més flexibles. Amb un cert èxit, que caldria ampliar.

De 1990 ençà s'ha impulsat la creació de noves Universitats. En el seu moment fou una decisió controvertida. S'argumenta que això faria perdre qualitat a l'ensenyament universitari. És segur que si hi ha moltes Universitats n'hi pot haver alguna de fluixa, o que hi pot haver Departaments de poca qualitat. Però en conjunt l'experiència ha demostrat que el temor era infundat. En canvi aquesta creació de noves Universitats ha tingut un efecte molt benèfic en diversos aspectes. Abans que res territorialment. Hem estat un factor important d'equilibri territorial i d'aixecament general del sostre del país. En segon lloc, perquè ha fet possible que hi hagi diversos tipus d'Universitats, des de les públiques a les privades —i amb diferències també entre les públiques i amb orientacions diferents entre les privades— i també amb una Universitat Virtual de prestigi. I tot això ha enriquit el sistema. I ha donat més possibilitats a la recerca.

Tot això s'ha produït en tres fases

Una primera possibilitat va consistir en posar les bases del desplegament universitari i de la creació d'instruments per a la recerca. Amb modèstia —ja he explicat abans quina era la situació pressupostària—, però amb capacitat de ser plataforma per a iniciatives més ambicioses. Jo he d'agrair a en Laporte, i a l'Albaigés la feina durant aquest període. Que en el seu tram final —encara essent Comissionat per a Universitats l'Albaigés—, significa l'entrada en un altre estadi, el del salt que es dona a partir de 1999 i que sobretot va protagonitzar el professor Mas-Colell.

En un moment de millora del finançament de la Generalitat el Govern va optar clarament per la recerca i la innovació, i això en mans d'un Conseller com en Mas-Colell va fer possible un gran salt. Un salt impressionant en quantitat de centres i de personal i en quantitat i qualitat i ambició dels projectes.

I és que les coses han canviat molt, afortunadament, des de l'època que un govern com el nostre —i també el de l'Estat— confrontat a una opció entre invertir en recerca o en altres necessitats socials o econòmiques triava aquestes segones. Perquè la societat estava molt mancada de serveis bàsics. Fins i tot més d'un cop en situació crítica. No és que ara sobri de tot, però moltes urgències han millorat. I per altra banda és més evident que aixecar el sostre del país —també socialment— passa per un creixement econòmic que només és possible amb inversió en coneixement, recerca i innovació.

Entrar en el detall d'aquest treball no és feina d'aquest pròleg. Crec poder dir que tot el treball és de gran interès. He d'agrair als autors la seva redacció tan completa, ordenada i de lectura fàcil, i així mateix als equips de persones que van desenvolupar l'acció de govern durant aquests anys.

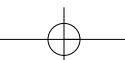
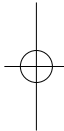
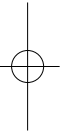
El resultat de tot això —entre altres coses— és, per exemple, que l'any 1995 el percentatge del PIB aplicat a R+D a Catalunya era del 0,90, que contrastava amb l'1,64 de Madrid i l'1,16 del País Basc. Ara el nostre és de 1,27, el de Madrid de 1,69 i el del País Basc de 1,39. I la proporció

a l'any 1976 entre Madrid i Catalunya era de 10 a 1 i ara és de 10 a 8. Tot plegat amb tendència a pujar a Catalunya.

Amb la particularitat que en el percentatge de Madrid hi ha una part important de recerca feta per organismes de l'Estat i en el de Catalunya hi ha un predomini molt fort de recerca privada.

Si les coses no s'espatllen avui, Catalunya està ben situada per acabar de superar en aquest camp el seus retards i fer un nou salt endavant.

JORDI PUJOL

EL MARC GENERAL DE LA COL·LECCIÓ SOBRE L'OBRA DE GOVERN DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA 1980-2003

La Catalunya del 1980 i la Catalunya del 2003 corresponen a realitats ben diferents. En gran part perquè el món ha anat canviant, especialment a causa del progrés tecnològic, l'ensorrament de la URSS, la integració europea, etc. Però, sobretot, perquè Catalunya (i també Espanya) ha estat capaç de recuperar el fort retard respecte a Europa que arrossegava des de temps ben llunyans.

Els humans actuals, quan les coses van bé, tendim a donar el progrés per suposat, i sovint ignorem, o menystenim, aquells canvis que porten millores en la qualitat de vida. Provin, sinó, de prescindir durant una setmana de quelcom tan habitual com el telèfon mòbil, o els comandaments a distància, per percebre allò de «no sé com es podia viure sense...» que fa palès el sentit de la frase anterior. Per tant, entre que érem més joves, i que acabem trivialitzant els avenços, resulta fàcil subvalorar els canvis ocorreguts arreu de la geografia catalana entre ambdues dates. No obstant, caldria mala fe per negar l'enorme avenç del nostre País en aquell període, al marge de la ideologia o color polític del qui faci la valoració.

És un període que coincideix amb la recuperació efectiva de les institucions d'autogovern de Catalunya, i en particular de la Generalitat. Coincideix per tant amb la construcció de tota una estructura governamental, que, excepte en temes com defensa i política exterior, pràcticament abasta tota l'acció de govern de qualsevol estat modern —més quan, en el marc europeu, tant la política monetària com gran part de la fiscal ja han deixat de ser competència dels estats—. Parlem per tant de la construcció d'un País en paral·lel amb la construcció d'un govern, com demostren alhora l'evolució dels indicadors macroeconòmics (PIB per càpita, exportacions...) i el propi pressupost de la Generalitat

(que, en termes nominals, passa de 10 milions d'euros el 1980 a més de 18.000 milions el 2003).

L'obra de govern té molt a veure amb el canvi en el País. Per això, el Centre d'Estudis Jordi Pujol ha volgut engegar una sèrie de llibres que deixi constància de la feina realitzada per la Generalitat de Catalunya al llarg d'aquestes sis legislatures. Certament existeixen moltes publicacions que recullen detalladament el que feia cadascuna de les unitats de la Generalitat, però volem aquí capgirar la visió i prescindir del que feia el govern —l'acció de govern— per centrar-nos en com afectava aquesta al ciutadà, en el que aquest rebia —l'obra de govern.

A aquest ciutadà li és absolutament indiferent el nom del departament que li resol —o li crea— un determinat problema. Sovint ni tan sols és conscient de si es tracta de l'administració municipal, o la Generalitat, o l'Estat, qui ostenta la competència al respecte. Mentre els polítics ens mirem el melic de si teva o meva, el ciutadà demana que el país funcioni i que el seu govern generi il·lusió de progrés i n'exerceixi el lideratge. Per tant, aquesta col·lecció vol defugir de l'anàlisi de les polítiques per centrar-se en els seus resultats, prescindint en general de quin organisme ho feia o qui el dirigia. Igualment, voldríem minimitzar les valoracions, entenent que cada persona arribarà a les seves pròpies conclusions al respecte. No obstant, com que era impossible fer una obra d'aquest tipus sense la col·laboració dels seus principals protagonistes, i en alguns casos hem tingut la sort de comptar amb les seves aportacions directes, és de justícia respectar el legítim orgull que traspuen els seus textos sobre allò que varen impulsar.

Aquesta col·lecció no és un programa electoral, ni una reivindicació de la feina feta, ni un memorial de greuges, sinó la simple constatació de l'obra duta a terme pels successius governs del president Pujol. No obstant, tampoc ens conformem amb el simple inventari, ja que voldríem que el lector participés del procés de construcció de les diferents polítiques, els problemes que apareixien, el perquè de les decisions que calia prendre. La negativa percepció de la política es deu en gran mesura a la trivialització de la feina dels polítics, atribuint-los

motivacions poc nobles, quan en realitat el seu drama diari consisteix, com deia Churchill, a triar entre «el desagradable i el catastròfic», o, en versió més lleugera, en «l'art del possible», que sovint s'allunya força de l'ideal que tots voldríem.

Certes polítiques són transversals, i com que s'ha volgut que cada publicació fos autocontinguda, això comporta que algunes actuacions apareguin en més d'un dels volums. També pot succeir que els enfocos difereixin, i per tant es parli d'una mateixa cosa des de prismes diferents. Entenem que aquest és el preu d'intentar presentar les coses des del punt de vista del receptor de cada política, o, com es diria en llenguatge empresarial, des de la perspectiva del client. En cap cas es tracta d'inflar l'abast de la acció política descrita.

La Catalunya del 2003 i la de 1980 és molt diferent. En part important, per l'obra de govern de la Generalitat d'aquest període. No es va fer tot el que hagués calgut, no es va fer tot el que es volia, ni tot es va fer bé. No obstant això, els qui tenim l'orgull d'haver-hi participat sabem que hi vàrem deixar el millor dels nostres esforços, i constatem amb satisfacció l'avenç del País en la direcció dels nostres somnis. Tant de bo que aquells que llegeixin aquest text, i que també són protagonistes principals d'aquest avenç, puguin compartir aquest orgull i aquesta il·lusió.

ANTONI GURGUÍ
CEJP
Novembre de 2007